

گزاره‌برگ بیماری‌های واگیر ایران و جهان

مروری اجمالی به گزش جانوران زهر آگین «عقرب زدگی و مار گزیدگی»

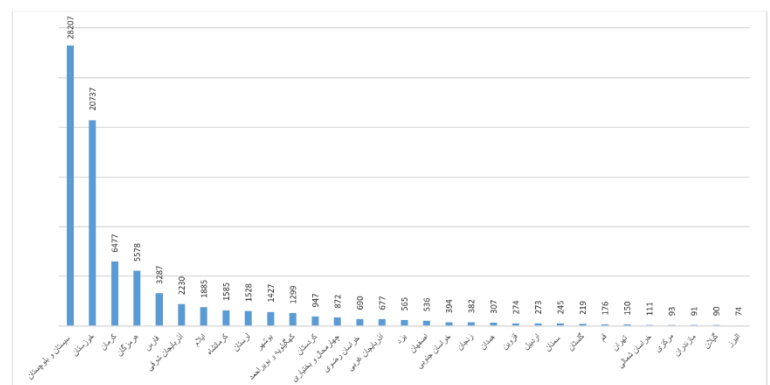

عقرب زدگی در جهان و در ایران

ایران به عنوان یکی از کشور های با شیوع بالای عقرب زدگی در دنیا مطرح می باشد مسمومیت با سم عقرب یکی از فوریت های پزشکی تهدید کننده به ویژه در کودکان کمتر از ۶ سال است . اما مرگ و میر عقرب زدگی در سنین بالا هم مشاهده میشود. سالیانه حدود ۱/۲ میلیون عقرب زدگی در دنیا اتفاق میافتد که موجب مرگ ۳۲۵۰ نفر میگردد.

بیش از ۱۵۰۰ گونه عقرب در دنیا شناسایی شده اند که فقط ۲۵ گونه آنها از لحاظ سلامت عمومی اهمیت دارند . در ایران از ۵۰ گونه موجود ۷ گونه حائز اهمیت هستند که سالیانه موجب حدود ۸۰۰۰۰ گزش میشوند. طبق نمودار سال ۱۴۰۳ استانهای سیستان و بلوچستان، خوزستان، کرمان، بیشترین موارد عقرب زدگی و موارد مرگ به دلیل عقرب زدگی ۴ مورد در استان سیستان و بلوچستان در سال ۱۴۰۳ شناسایی و گزارش گردیده است.

تعداد موارد عقرب زدگی به تفکیک استان-۱۴۰۳

- نوسازی خانه‌های قدیمی: خانه‌های قدیمی همیشه محل زندگی عقرب‌ها هستند. بنابراین باید نسبت به نوسازی آنها اقدام کرد و اگر این کار ممکن نبود باید سوراخها و شکاف های دیوارها را با مصالح ساختمانی مناسب پوشاند.
- احتیاط در پوشیدن لباس و کفش در مناطق عقرب‌خیز از نکته‌های مهم پیشگیری است؛ زیرا عقرب‌ها ممکن است میان لباس ها یا داخل کفشها باشند و هنگام پوشیدن لباس یا کفش فرد را نیش بزنند. (موارد متعددی عقرب‌زدگی هنگام پوشیدن لباس یا کفش اتفاق افتاده است) به همین دلیل کفش‌ها و لباس‌ها را باید قبل از پوشیدن تکان داده و بررسی کرد.
- در مناطق عقرب خیز استفاده از تخت‌خواب‌های بلند و پایه‌دار و گذاشتن پایه‌های تخت در قوطی یا ظرف محتوی آب تا از بالا رفتن

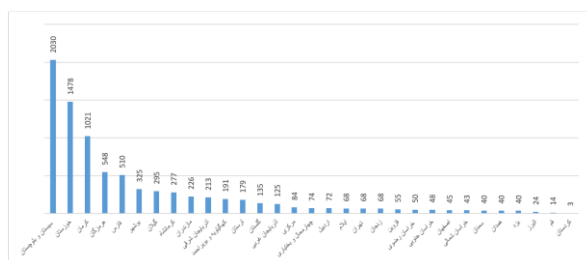

عقرب از تخت جلوگیری شود. همچنین باید قبل از خوابیدن رختخواب از لحاظ وجود عقرب به دقت بازدید شود.

- در مناطق عقرب خیز افراد شب هنگام حین راه رفتن بسیار مراقب باشند و حتما از پاپوش نظیر دمپایی، صندل و از این قبیل استفاده کنند و مراقبت نمایند که عقرب را لگد نکنند؛ چرا که بسیاری از موارد عقرب زدگی در اثر پا گذاردن روی آنها بوده است.
- توصیه می شود کشاورزان و کارگران هنگام بلند کردن سنگ و آجر و کار در کشتزارها دستکش ضخیم به دست کنند.
- از فروبردن دست (به خصوص کودکان) در لانه های پرندگان جلوگیری شود.
- در بیرون آوردن میوه از صندوق های میوه که از مناطق عقرب خیز به سایر مناطق برده می شوند احتیاط شود و وسائلی که از مناطق عقرب خیز به جای دیگر منتقل می شود، بازرسی شوند.
- مرغ و خروس علاقه خاصی به عقرب ها دارند و با مهارت آنها را شکار کرده و می بلعند و هیچ گونه آسیبی هم به آنها وارد نمی شود. بنابراین می توان در مناطق عقرب خیز با نگهداری ماکیان جهت از بین بردن عقرب ها استفاده کرد.
- برای از بین بردن عقرب ها بهتر است نزدیک محل زندگی عقرب ها یک گونی خیس گذاشته شود تا به علت خنک بودن زیر گونی جمع شوند
- از تجمع نخاله های ساختمانی در اطراف منزل به دلیل ایجاد فضای مناسب برای لانه کردن عقرب ها، جلوگیری شود.
- شکاف های موجود میان در و چارچوب را مسدود نمایید، همچنین باید منافذی را که در محل ورود لوله ها و سیم ها بدخل ساختمان ایجاد شده است، مسدود کرد.
- تمیز کردن حیاط و جمع آوری مواد انباشته شده در آن نظیر چوب، آهن آلات، برگ و از این قبیل می تواند کمک موثری در کاهش جمعیت عقرب ها در خارج از اماکن کند.
- در تابستان به هنگام برداشتن اشیاء مراقب باشید و قبل از انجام این کار حتماً به سطوح زیرین آن توجه کنید.
- بوته های گیاهان نزدیک ساختمان را حذف و شاخه هایی را که بر روی سقف منازل خم شده و با آن تماس دارند را قطع نمایید. این شاخه ها مسیری را برای دسترسی عقرب ها به سقف ساختمان فراهم می آورند.
- سطل های زباله و یا محل های نگهداری زباله را داخل چارچوبی مخصوص به گونه ای تعبیه نمایید که بالای سطح زمین قرار گیرند.
- از صفحات زیر درب، که حداصل بین لبه پایینی در و سطح زمین را می پوشاند استفاده نمایید. دقت کنید به گونه ای نصب شده باشد که کمترین فاصله ممکن را با زمین داشته باشد.
- اطمینان حاصل کنید که پنجره ها کاملاً در چارچوب قرار گرفته و درز و شکافی وجود نداشته باشد در غیر این صورت می توانید آن را با مقداری گچ یا مصالح مناسب مسدود نمایید.
- اگر عقرب روی بدنتان قرار گرفت سعی کنید بدون واهمه با استفاده از ابزاری آن را از روی بدن خود بتکانید و از له کردن آنها خودداری کنید.
- در اماکنی که تعداد عقرب ها زیاد هستند میتوان برای کنترل جمعیت عقرب ها با کسب مشورت از کارشناسان مربوطه نسبت به سمپاشی امکان خارجی و داخلی ساختمان اقدام کرد.
- در حال حاضر به اندازه کافی سرم ضد زهرعقرب در دسترس مراکز بهداشت و اورژانس بیمارستان ها می باشد که برای موارد عقرب زدگی استفاده می شود لذا در صورت

مارگزیدگی در ایران:

ایران یکی از کشورهایی است که دارای موارد مارگزیدگی در برخی از مناطق است. در سال ۱۴۰۳ تعداد ۸۳۸۹ مورد مارگزیدگی در ایران شناسایی و گزارش شده است، که منجر به مرگ ۵ نفر شده است. در ایران، گونه‌های مختلفی از مار از جمله افعی گرز، کبری ایرانی، افعی شاخدار، افعی دماوندی و مار جعفری وجود دارند که برخی از آنها سمی هستند و می‌توانند باعث مرگ شوند.

تعداد موارد مارگزیدگی به تفکیک استان-۱۴۰۳

پیشگیری از مارگزیدگی

- در صورت برخورد با مار، به آرامی از آن فاصله بگیرید چرا که اگر مار واکنش ناگهانی و شدیدی نبیند اقدام به حمله نمی‌کند.
- در مناطق باز در تاریکی شب قدم نزنید و هنگام کار به خصوص در مناطق مار خیز از دستکش، پوتین ساق بلند (چکمه) و شلوار بلند مچ دار استفاده نمایید.
- دست و پای خود را در مکانهای مشکوک که بازرسی آنها با چشم میسر نیست، وارد نکنید.
- قبل از بازدید دقیق، در چادرها یا سایه بانها داخل نشوید و در آنها اطراق نکنید.
- از نشستن بر روی تنه درختان بر زمین افتاده یا تخته سنگها قبل از بازرسی دقیق آنها خودداری کنید.

مورد گزش قرار گرفتن عقرب به این مراکز مراجعه نمایند.

مارگزیدگی در جهان

مارگزیدگی در جهان، یک مشکل جدی بهداشتی است که به دلیل وجود گونه‌های مختلف مار در مناطق مختلف، در بسیاری از کشورها از جمله ایران، شیوع دارد. علی‌رغم در دسترس بودن سرم اختصاصی ضد سم مار در بسیاری از مناطق دنیا به دلیل دیر مراجعه کردن افراد پس از مارگزیدگی مرگ و میر اتفاق می‌افتد.

مارگزیدگی در بسیاری از کشورهای جهان، به ویژه در مناطق گرمسیری و نیمه‌گرمسیری، یک مشکل بهداشتی مهم است.

برخی از کشورها مانند هند، برزیل، مکزیک و ایران، آمار بالایی از مارگزیدگی را گزارش می‌دهند.

علت اصلی این مشکل، وجود گونه‌های سمی مار در این مناطق و عدم دسترسی کافی به خدمات بهداشتی و درمانی مناسب برای درمان مارگزیدگی است.

بر اساس گزارش‌ها، سالانه حدود ۵.۴ میلیون نفر در جهان دچار مارگزیدگی می‌شوند که از این تعداد، ۱.۸ تا ۲.۷ میلیون نفر دچار مسمومیت می‌شوند و بین ۸۱۰۰۰ تا ۱۳۸۰۰۰ نفر جان خود را از دست می‌دهند.

- استفاده از سرما درمانی یا قرار دادن یخ بر روی محل گزش خود داری نمایید.
- مصدوم می باید در وضعیت دراز کش، با اندام صاف (یا آویزان) پایین تر از سطح قلب به مرکز درمانی منتقل گردد.
- از شستشو و هر گونه دستکاری محل گزش اعم از برش، مکش و سوزاندن اکیدا خودداری شود.

جهت کسب اطلاعات بیشتر به سایت مرکز مدیریت

بیماری های واگیر وزارت بهداشت به آدرس

www.icdc.behdasht.gov.ir مراجعه نمایید.

- بعد از غروب آفتاب، به جمع کردن چوب نپردازید و در روز هم چوبهای انباشته را قبل از برداشتن با یک چوب بلند جابجا کنید.
- فاصله ای که مارها می توانند به انسان حمله کنند بر حسب نوع مار متفاوت است ولی معمولاً بیش از فاصله ۵۰ سانتیمتری قادر به حمله نیستند بنا بر این پس از مشاهده ی مار، در فاصله قدرت حمله آن قرار نگیرید و از آنجا دور شوید.
- در صورت نیاز به اسکان در چادر، آن را در محیطی باز برپا کنید.
- در حال حاضر به اندازه کافی سرم ضد زهرمار در دسترس مراکز بهداشت و اورژانس بیمارستان ها می باشد که برای موارد مار زدگی استفاده می شود لذا در صورت مورد گزش قرار گرفتن مار به مراکز منتخب مراجعه نمایند.

در صورت گزش توسط مار گزیدگی و عقرب زدگی کمکهای

اولیه شامل موارد ذیل است:

بهتر است کمکهای اولیه زیر را حین رساندن فرد آسیب دیده به اولین مرکز خدمات جامع سلامت انجام دهیم:

- خونسردی خود را حفظ کنید.
- بیمار را آرام کنید و ترجیحا به پشت بخوابانید .
- اشیایی مانند ساعت، انگو، انگشتر و کفش را در بیاورید.
- عضو آسیب دیده را بی حرکت کنید و پایین تر از سطح قلب و اندام مورد گزش هم نباشد، این عمل از سرعت انتشار سم در عروق لنفاوی و سیاهرگ های سطحی میکاهد.
- باید کمی بالاتر از محل نیش را با یک تکه پارچه پهن مانند روسری (با پهنای حدود ۱۰ سانتی متر) به آرامی ببندید تا گسترش زهر در خون کند شود. فشار پارچه بسته شده باید به اندازه ای باشد که یک انگشت به راحتی از زیر آن عبور کند و همچنین باعث قطع نبض در نقاط انتهایی اندام نشود.
- از خوراندن هرگونه مواد غذایی به فرد گزیده شده، خودداری کنید(زیرا با افزایش ضربان قلب باعث افزایش جذب سم می شود).
- هرگز از طناب یا نوار و کش برای بستن بالای زخم استفاده نکنید.